

ARTHUR HERMANN APIE LIETUVININKŲ TAPATYBĖS KRIZĘ PO PIRMOJO PASAULINIO KARO

Mažosios Lietuvos tragedija buvo kaip tik ta, kad, įsikūrus Lietuvos valstybei, tapo neįmanomas savitas, vien tik lietuvininko identitetas. Be to, pasikeitė vokiečių požiūris į lietuvius. Net ir tie vokiečiai, kurie anksčiau pasisakydavo už Prūsijos lietuvių tautinį savitumą, dabar tematė pavojų, jog šie nueis kartu su Lietuva. Po 1919 m. vokiečiai pradėjo juos įtarinėti neištikimybe Vokietijai. Tuo tarpu lietuviai nenorėjo leisti lietuvininkams būti savitiems ir eiti savitu keliu. Jie pripažino kalbą ir kilmę vienintelėmis tautiškumo žymėmis ir vertino lietuvininkus tik kaip tos pačios tautos dalį. Iki 1918 metų dauguma lietuvininkų dar buvo išlaikę savitą identitetą, bet paskui jiems liko tik du keliai: tapti arba vokiečiais, arba lietuviais. Trečio, savito kelio ieškoti buvo jau beprasmiška. Lietuvininkai pasirinko jiems labiau pažįstamą kelią į vokiškumą.

Vokiečių ir lietuvių istoriografijoje Mažosios Lietuvos lietuviai vertinami gana skirtingai. Vokiečių istorikai, ypač kilę iš Rytų Prūsijos, kaip Waltheris Hubatschas arba Kurtas Forstreuteris, pabrėžia skirtumus tarp lietuvininkų ir lietuvių. Hubatschas lietuvininkus net vadino senoviškai - Litthauer, o susidėjusius su Lietuva jis ir kiti vadino Nationallithauer, tuo išskirdamas iš kitų lietuvininkų. Lietuvių istorikai savinasi lietuvininkus kaip neatskiriamą savo tautos dalį. Jų suvokietėjimas jiems atrodo nusikaltimas.

Arthur Hermann, „Lietuviškumo problema Rytų Prūsijos evangelikų bažnyčioje 1871-1933 metais“, in: idem. *Lietuvių ir vokiečių kaimynystė. Straipsnių rinkinys*. Vilnius: Baltos lankos, 2000, p. 51.